

DÉNES ÁGOTA

„Csak rá ne jöjjenek, hogy semmihez sem értek!”

MEKK ELEK, AZ EZERMESTER –
SZEMIOTIKAI MEGKÖZELÍTÉSBEN

Tanulmányomban a közel 50 évvel ezelőtt készült „Mekk Elek, az ezermester” című animációs sorozat néhány lehetséges szemiotikai dimenziójának bemutatására teszek kísérletet.

Elméleti keret

Peirce szemiotikai jeltipológiájában adott értelmezése szerint az **ikon** olyan jel, amely hasonlóság alapján utal a tárgyra. A szemiotikai értelemben vett ikonok értelmezési tartománya kiterjeszhető oly módon, hogy az ikon szó utalhat: színpadi művekre és filmekre, szobrokra, tárgyakra, különféle zenei entitásokra és akusztikus jelenségekre. Ebben a megközelítésben különbséget tehetünk vizuális és akusztikus ikonok között.¹

A **szimbolikus jelek** esetében a tárgy és jel közötti kapcsolat hozzárendelés jellegű, általában konvencionális.²

Akusztikus ikonok

Az 1973-ban készült bábanimációs sorozat főszereplője Mekk Elek, a magát ezermesternek tituláló kecske. Házán 13 cégér díszel. **Ikonikus** jelként az adott mesterség jellemző munkaeszközeivel reklámozza tevékenységét: asztalos, kőműves, cipész, kályhakészítő, kertész, szakács, lakatos, kútásó, hangszerkészítő, fodrász, molnár, kovács, szabó. Ezeket a szakmákat Mekk Elek sorra megcsúfolja, az elégedetlen megrendelők leverik cégéreit, míg végül a szabó mesterségre alkalmasnak bizonyul.

Nyelvi megformálás: nyelvi humor és játékoság

A sorozat szövegét „Rímhányó” Romhányi József írta. Alkotása humoros formába öltöztetett, mély mondandókat hordozó szöveg. A mulattatás mellett burkoltan, de kemény kritikát fogalmazott meg az 1970-es évek barkácsoló, mindent megoldó ember-típus jelleméről, amelyet egy állatfigurán keresztül mutatott be. Romhányi a szöveget a következő szempontok szerint alakította: élvezzék a gyerekek, legyen jól hangzó a szavak csengése és legyen benne rejtett utalás, hogy az értelmiség is jól szórakozzon.

Romhányi nyelvi gondolkodásának szervező eleme a nyelvi játékokkal fűszere-

- 1 *Petőfi S. János – Benkes Zsuzsa: Ikon – jelentés – ikonikus fordulat. In: Ikonikus fordulat a kultúrában. Szerk. Balázs H. Varga Gyula. Bp.–Eger, 2009. (továbbiakban: Balázs – H. Varga, 2009.) 38–39. p. (Magyar szemiotikai tanulmányok; 18–20.) (Semiotica Agriensis; 6.)*
- 2 *Vitányi Borbála: A szöveges ábra mint a nyelvi és képi kommunikáció egy lehetősége a középmagyar korban. In: Balázs – H. Varga, 2009. 231. p.*

zett szöveg, a magyar nyelvben rejlő játékos lehetőségek alkalmazása.³

A főhős nevének első tagja a „Mekk” hangutánzó mondatzó **ikonikusan reprezentálja** a kecske hangadásának akusztikai jellegzetességét. A szöveg további jellemzője egy tipikusan magyar nyelvi játék, az eszperente nyelv használata:

„Bejelentem nektek: Mekk Elek, neves, egyetemes ezermester e helyen telepedett meg...”

„Gyertek, gyertek, hogyha mertek, benne remek mestert leltek!”

A film zenéje

A Ránki György által szerzett, Hammond orgonán előadott filmzene összeköti a jeleneteket, segít fenntartani a figyelmet. Fokozza a filmes élményt azáltal, hogy érzelmii többletet nyújt a nézőnek, és gazdag asszociációs képzeteket indít el. Fontos szerepe van a karakterépítésben is, a zenéből következtethetünk a főszereplő jellemére.

Sikerét jelzi, hogy a Mekk mester főcím zenéje az 1990-es évektől telefonokról cseng, amit szemiotikai szempontból **akusztikus ikon**nak tekintünk.

Vizuális ikonok

A generációk kedvencévé vált Mekk mester figura az idő múlásával önálló életre kelt. Találkozhatunk vele **dísz- és használati tárgyak** formájában, de szoborként is.

Az interneten keresgélve a következő tárgyakat találtam: kulcstartó, újjbáb, plüssfigura, kötött figura, tortadísz, Mekk

3 https://azonnali.hu/cikk/20210308_szaz-eve-szuletett-a-rimhanyo-romhanyi (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

Elek háza, gyermek étkészlet. Ezek interneten megrendelhetők, a forgalmazók az egyedi kívánságokat is teljesítik.

Mekk Elek gerilla szobra

Az ügyetlen ezermester miniszobra 2018 júniusától viszi színt a budapesti Széll Kálmán tér életébe. Egyik kezében Moszkva tér feliratú táblát tart, ezzel utalva a hely korábbi, 1951 és 2011 közötti elnevezésére. Másik kezébe pedig a modernkori világhoz illő fűrógépet került. A kis szobor nagy népszerűsége miatt, a járókelők gyakran öltöztetik és fényképezkednek vele. Mekk Elek viselt mársálát, nyakkendő, maszkot és mikuláscsapkát is.⁴ Készítője a kárpátaljai Kolodkó Mihály. A szobrászművész egy interjúban elmondta, csak később fedezte fel, hogy a bábfigura készítője, Koós István 58 évesen át a Széll Kálmán tér 3. szám alatt lakott.⁵

Ikonikus hatású látványelemek: cégek, vállalkozások nevei; reklámszövegek

A reklámozó cégeknek fontos, hogy önmagukat, illetve termékeiket ikonikus, sűrített formában jelenítsék meg és megkülönböztetett módon tűnjenek ki a többi elem kaotikus közegéből.⁶ Valószínűleg ilyen megfontolásból találkozhatunk a következő nevekkkel: Mekk mester Asztalos Műhely, Mekk Mester Gépkölcsönző, Mekk Mester Barkácsbolt.

4 <https://szallas.hu/programok/kolodko:-mekk-elek-miniszobor-budapest-p9024> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

5 <https://www.errearra.org/kolodko-mekkelek> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

6 *Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor: Ikonikus fordulat vagy valami más?* In: Balázs – H. Varga, 2009. 27. p.

Reklámszövegek:

Elkelne egy ezermester, de ne legyen Mekk Mester?⁷

Kizárólag azoknak szól ez a weboldal, akik szakértőket keresnek, nem pedig „Mekkmestereket”.⁸

Szimbólumok:

Az ezermester kecske magyar valóságra rímelő történetei ma is aktuálisak: Mekk Elek a mindenhez hozzányúló, de semmihez sem értő ember szimbólumává vált.

Néhány példa a politikai életből:

A tavalyi év legrosszabb üzletének minősítette a Fidesz a Mol-papírok eladását. Az ellenzéki párt Mekk Elek-díjat adott át a Pénzügyminisztériumnak.⁹ (2005. február 22.)

Mekk mester-tempó a Lánchíd ügyében – Mint azt Wintermantel Zsolt fideszes igazgatósági tag írta közösségi oldalán: „igazi Mekk mester-tempó van a projekt körül.”¹⁰ (2020. július 17.)

Felszólítást kapott Mekk mester – Fejezze be a budapesti városvezetés az autósok üldözését.¹¹

Online hírek:

Országúti Mekk mester: kicsit feltűnő volt az átütött motorszám.¹²

Előbb megépíti, aztán kitalálja, hogy mire akarja használni. Így csinálják azok, akik Mekk mesternél tanulják a beruházást...¹³

Mekk mester. Katasztrófálisra sikeredtek a magyar fejlesztésű tűzoltóautók.¹⁴

Mekk Elek nem csupán a magyar rajzfilm-történet halhatatlan figurája. Mekk Elek időtálló, divatos szóhasználattal: retró. Ikonikus alakjával a mai napig sokféle formában találkozhatunk.

7 <https://kolcsonpasi.business.site/> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

8 <https://www.hamarhomes.hu/> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

9 <https://index.hu/belfold/mekko222/> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

10 <https://www.magyarhirlap.hu/belfold/20200717-mekk-mester-tempo-a-lanchid-ugyeben> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

11 <https://mindenszo.hu/felszolitast-kapott-mekk-mester-fejezze-be-a-budapesti-varosvezetes-az-autosok-uldozeset/> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

12 <https://www.kemma.hu/komarom-esztergom/kek-hirek-bulvar-komarom-esztergom/orszaguti-mekk-mester-kicsit-feltuno-volt-az-atutott-motorszam-665066/> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

13 <https://erdlako.hu/kozteruleink/234-mekk-elektanitvanya-utat-epit> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)

14 <https://444.hu/2018/02/17/katasztrofalisra-sikeredtek-a-magyar-fejlesztesu-tuzoltoautok> (Megtekintve: 2021. augusztus 15.)